

Куришев Є.В.,

доцент кафедри інструментально-виконавської майстерності
Інституту мистецтв
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук

Музично-виконавське мистецтво в культурному сьогоденні Києва

У статті розглянуто загальний стан та творчі досягнення українського музично-виконавського мистецтва останніх років. Проаналізовано найважливіші явища концертно-артистичного життя Києва, надано мистецтвознавчу оцінку мистецьких подій у Національній філармонії та Національній опері України, у Київському університеті імені Бориса Грінченка та Київському інституті музики імені Р.М. Глієра. Розглянуто проблемні питання сучасного музичного виконавства, акцентовано увагу на значенні концертно-виконавської практики студентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: музичне виконавство, фортепіанні конкурси, концертно-артистичне життя, опера, концерт, виконавська практика.

Курышев Е.В.

Музыкально-исполнительское искусство в культурном настоящем Киева

В статье рассмотрены актуальное состояние и творческие достижения украинского музыкально-исполнительского искусства последних лет. Проанализированы наиболее важные явления концертно-артистической жизни Киева, дана искусствоведческая оценка музыкальных событий в Национальной филармонии и Национальной опере Украины, в Киевском университете имени Бориса Гринченко и Государственном институте музыки имени Р.М. Глиэра. Рассмотрены проблемные вопросы современного музыкального исполнительства, акцентировано внимание на значении концертно-исполнительской практики студентов в процессе профессиональной подготовки будущего учителя музыки.

Ключевые слова: музыкальное исполнительство, фортепианные конкурсы, концертно-артистическая жизнь, опера, концерт, исполнительская практика.

Kuryshch Ye.V.

Music and Performing Arts within Present-Day Culture of Kyiv

The article presents the condition and creative achievements of Ukrainian music and performing arts of recent years. It analyzes the most important phenomena of music-performing art of Kyiv. It provides a scientific assessment of artistic events on the stage of the National Philharmonic and National Opera of Ukraine, at Borys Grinchenko Kyiv University and R. Glier Kyiv Institute of Music. Special attention is devoted to the Competition for Young Pianists in Kyiv. For young pianists such creative competitions become a springboard for further live performances. Several problematic issues of musical performance are considered, for example, musical interpretation. The article also emphasizes the importance of the concert and performance practice as a form of professional training for the future music teacher. One way or another, composers, musicologists, theorists, methodologists, teachers are both, to some extent, performers. In fact, any specialty of music is an integral part of the performing arts. In the course of performing practices the students gain the most important quality of musical performer — artistry, creative approach to performing activities, theatrical sangfroid, interpretative skills. Contemporary music and performing arts of Kyiv in recent years rise intensively thanks to the emergence of the talented musicians (pianists, vocalists, etc.), using new forms in the fields of opera, concert performance and effective international cooperation. It is therefore particularly important musical performing practice of students during their training, the quality of which significantly affects concerts and artistic life of the capital.

Key words: musical performance, piano competitions, concert-performing practice, opera, concert, performing experience.

Постановка проблеми. Серед різноманіття видів художньої діяльності мистецтво музичного виконавства займає особливе місце. Його жива неповторність, імпровізаційність та харизматичність вже кілька століть не залишають байдужими музикантів всього світу. Тим чи іншим чином композитори, музикознавці-теоретики, методисти, педагоги є водночас і певною мірою виконавцями. Фактично будь-яка музична спеціальність передбачає наявність виконавського мистецтва. Саме тому особливе значення в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики має концертно-виконавська практика, а також розвинена слухацька культура студентів, на формування якої суттєво впливає актуальний стан концертно-артистичного життя та рівень музичного виконавства в Україні.

Мета статті полягає в аналізі музично-виконавського мистецтва в культурному сьогоденні Києва.

Завдання дослідження: розглянути найбільш важливі явища музично-виконавського мистецтва у концертно-артистичному житті Києва останніх років (2014–2015 рр.), надати мистецтвознавчу оцінку концертних подій, що відбулися на сценах Національної філармонії, Національної опери України, у Київському університеті імені Бориса Грінченка і Київському інституті музики імені Р.М. Глієра.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом в українському концертно-виконавському мистецтві спостерігаються унікальні художні явища. Багато композиторських новинок, перформансів та художніх експериментів було запропоновано слухачам, наприклад, під час Міжнародного музичного фестивалю «Київ Мюзик Фест». Виконавські колективи Національної спілки композиторів України не лише власними силами, але й з допомогою музикантів із Європи та США продемонстрували найактуальніші авангардні досягнення композиторського натхнення. Однак час плине, а головним критерієм життєздатності будь-яких новоутворень у музичній творчості є концертна практика та ступінь присутності публіки у концертному залі, що і надає об'єктивну та неупереджену оцінку багатьом мистецьким новаціям сучасності. Саме тому виникає необхідність збереження високого виконавського рівня осередків, що транслюють класичні традиції музичного мистецтва — оперних театрів, філармоній, симфонічних оркестрів, консерваторій та вищих мистецьких навчальних закладів.

Київ завжди був однією з музичних столиць Європи. Тому такі яскраві події, як Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця, Міжнародний фестиваль «Віртуози планети», багатопрофільний конкурс імені Миколи Лисенка, конкурс імені Бориса Гмірі і низка інших музичних конкурсів сприймалися

як невід'ємна частина мистецького буття нашого міста. Однак реалії сьогодення внесли певні корективи у хід творчих подій.

Так, минулий театральний-концертний сезон не запропонував прем'єрних вистав у Національній опері України. Разом з тим з'явилися нові форми виконавської творчості оперних вокалістів — яскраві концертні програми з оригінальною музичною драматургією. Наприклад, незабутній концерт на сцені Національної опери України «О, Моцарт, Моцарт!», що відбувся 18 січня 2015 р. Блискучі арії з відомих моцартівських партитур виконали як вже знані, так і молоді солісти театру: Лілія Гревцова, Тетяна Пімінова, Володимир Опенько, Сергій Пашук, Петро Приймак, Тетяна Ганіна, Ольга Фомічева, Ігор Мокренко та інші. У концерті пролунали фрагменти з опер «Чарівна флейта», «Директор театру», «Весілля Фігаро», «Так чинять усі жінки», «Дон Жуан», «Викрадення з Сералю». Насичена програма, безумовно, не була рівнозначною за рівнем виконавської майстерності. Необхідно відзначити насамперед виступи Тараса Штонди та Сусанни Чахоян. Кожна їхня поява на сцені — подія європейського рівня. Спів славетних митців викликає у слухачів особливе захоплення, адже вони не лише виконують партитуру, а дарують публіці нову яскраву інтерпретацію відомих музичних шедеврів. Концерт мав безумовний успіх, тому відбулось його повторне виконання 24 квітня 2015 р. Зазначимо, що вагомою складовою успіху стало лаконічне театральне оформлення кожного концертного номера, костюми виконавців та символічні декорації. А сам жанр «оперного концерту» виявився яскравим артефактом художнього життя столиці.

Іншою подією в апробованому жанрі став концерт оперних дуєтів. Особливий успіх мали дуєти за участю С. Чахоян та Т. Штонди. У програмі концерту прозвучали дуєти з опер Дж. Верді, Дж. Пуччіні, Г. Доницетті, П. Чайковського, Дж. Россіні та інших композиторів.

До Дня Європи в Києві 16 травня 2015 р. за сприяння Посольства Італії в Києві та Італійського інституту культури в Україні відбувся ще один такий концерт — «Гала Россіні» за участю українських та італійських оперних зірок, симфонічного оркестру та хору Національної опери України. У програму концерту було включено низку мало відомих слухачам оперних фрагментів із творів Дж. Россіні, які віртуозно виконали провідні солісти Національної опери. Зокрема, родзинкою концерту стало виконання сцени з легендарної опери Дж. Россіні «Попелюшка», яка свого часу з успіхом йшла на сцені Національної опери. Публіка і музичні критики наголошували на необхідності повернення цієї вистави до репертуару театру в новому театральному-концертному сезоні, що стало б окрасою столичної сцени.

Зазначимо, що серед сучасних українських оперних виконавців є зірки європейського та світового рівня, які виступають не лише на сцені Національної опери, а й у провідних оперних театрах світу. Одна з них — уславлена українська співачка Людмила Монастирська. Її виконавське мистецтво є взірцем вокальної бездоганності та артистичної досконалості. Кожний виступ Л. Монастирської на сцені Національної опери стає художньою подією в театральному житті столиці. Окрім того, спостерігаємо цікавий мистецький феномен: у виставах, де співає Л. Монастирська, суттєво підвищується виконавський рівень інших вокалістів, що беруть в них участь. Присутність на сцені оперної зірки такого масштабу спонукає їх виявляти весь свій потенціал та творчі можливості, демонструвати найкращу вокальну форму, артистичні здібності, які за інших умов іноді нівелюються. Саме тому вистави за участю відомих, визнаних у світі митців дарують слухачам справжнє свято оперного мистецтва.

Людмила Монастирська співає зараз на кращих оперних сценах світу: в театрі Ла Скала (Мілан), Метрополітен-опера (Нью-Йорк) та ін. У травні цього року відбулися дві вистави за участю співачки на сцені Національної опери України: «Макбет» Дж. Верді та «Турандот» Дж. Пуччіні, а у червні — «Бал-маскарад» та «Аїда» Дж. Верді. Усі вистави мали величезний успіх у публіки, а високий рівень виконавської майстерності співачки зачарував шанувальників оперного мистецтва. Окремо зазначимо, що в Інституті мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка Л. Монастирська провела майстер-клас. Студенти мали можливість пересвідчитися у вокально-виконавській майстерності співачки, відчутти її талант та отримати практичні рекомендації щодо професійної підготовки.

Серед вітчизняних оперних співаків, які є солістами іноземних оперних театрів, також вирізняються Михайло Дідик, Дмитро Попов, Ірина Даць, Анатолій Кочерга, виконавський рівень яких відповідає світовим критеріям вокального мистецтва. Час від часу ми маємо можливість почути їхній спів і в Національній опері України.

Подібна ситуація склалася й у фортепіанному виконавстві. Так, відомі у всьому світі українські піаністи, лауреати міжнародних конкурсів Олексій Гринюк, Вадим Холоденко, Микола Сук, які мешкають в Англії та Сполучених Штатах Америки, час від часу дають сольні концерти на сцені Національної філармонії України. Зокрема, лауреат Міжнародного конкурсу молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця Олексій Гринюк майже щорічно успішно виступає на провідному концертному майданчику Києва. Цікавими, на наш погляд, є інтерпретації

О. Гринюком відомих фортепіанних творів. Так, його виконання Першого фортепіанного концерту С. Рахманінова з оркестром Національної філармонії було не тільки натхненним, але й дискусійним щодо усталених традицій прочитання цього твору. Акцентування дисонантних співзвучностей у фортепіанній партії, виокремлення поліфонічних підголосків, підкреслена різкість звучання рояля в окремих епізодах наштовхували на думку про те, що слухачам пропонується сучасний погляд на виконання творів С. Рахманінова.

Дійсно, хіба можна сьогодні виконувати класичні твори так, як і раніше, чи є інтерпретаційний ідеал найкращим серед усіх можливих на всі часи? Питання про те, чи впливає контекст часу, епоха, країна, фортепіанна школа на стиль та особливості інтерпретації твору, є актуальним предметом мистецтвознавчих розвідок. У сучасних дослідженнях порушується проблема такого виконавського трактування музичних творів, яке б не спотворювало авторський задум композитора [2; 3; 4]. Сучасне українське музично-виконавське мистецтво пропонує багато яскравих прикладів цікавих інтерпретацій творів класичного та сучасного репертуару, та не завжди вони отримують позитивну слухачську оцінку. Ця проблема завжди викликала гарячі суперечки в колі науковців та музикантів-виконавців.

Чудову можливість почути гру талановитих музикантів з усього світу та ознайомитися з цікавими інтерпретаціями відомих фортепіанних шедеврів надають міжнародні фортепіанні конкурси. Так, насамперед відзначимо визнаний у всьому світі Міжнародний конкурс молодих піаністів пам'яті Володимира Горовиця. Поруч із ним у Києві проходять фортепіанні конкурси іншого масштабу. Зокрема, у Київському інституті музики імені Р.М. Глієра щорічно проходять фортепіанні конкурси пам'яті відомих київських педагогів Лідії Борисівни Шур та Ольги Григорівни Орлової, які працювали у цьому славетному навчальному закладі і надавали величезне значення активній концертно-виконавській практиці своїх обдарованих учнів. Ці конкурси проходять в один тур, а його переможці отримують можливість виступити у заключному гала-концерті та заїзти у концертному залі Інституту на роялі фірми «Ямаха», який був одержаний завдяки культурному гранту програми уряду Японії «Офіційна допомога для розвитку».

Для молодих піаністів такі творчі змагання стають трампліном до подальшої концертної діяльності. Одним із переможців цього конкурсу у 2014 р. став студент III курсу Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка Валерій Лимаренко. Програма конкурсу передбачала виконання трьох творів: фортепіанної транскрипції (на вибір), Ноктюрну Ф. Шопена та п'єси українського композитора із запропонованого

переліку. Студент В. Лимаренко на конкурсі виконав твори Ф. Шуберта–Ф. Ліста («Серенада»), Ф. Шопена (Ноктюрн № 2 Es-dur) та Б. Лятошинського («Прелюд»). Кафедра інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка одержала від фортепіанної кафедри Київського інституту музики імені Р.М. Глієра запрошення до участі наших студентів у наступних фортепіанних конкурсах, що відбудуться у 2015–2016 навчальному році.

Яскраві мистецькі події відбуваються і в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Так, у травні 2015 р. у стінах Університету відбувся II Всеукраїнський фестиваль-конкурс хорового мистецтва «Грінченківська весна», який став справжнім святом цього виду концертно-виконавської діяльності. Велика кількість учасників конкурсу засвідчила зростаючу

популярність цього мистецького заходу серед артистичної молоді України. Перше місце у конкурсі здобув хор Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка (в номінації «Хорові колективи ВНЗ III–IV рівнів акредитації»); друге місце — Академічний хор «Tutti» Університетського коледжу (в номінації «Хорові колективи ВНЗ I–II рівнів акредитації»).

Висновки. Отже, сучасне музично-виконавське мистецтво Києва в останні роки інтенсивно розвивається завдяки появі нових талановитих музикантів (піаністів, вокалістів та ін.), використанню нових форм у сферах оперного, концертного виконавства та ефективній міжнародній співпраці. Саме тому особливого значення набуває музично-виконавська практика студентів у процесі їхньої професійної підготовки, на якість якої суттєво впливає концертно-артистичне життя столиці.

ДЖЕРЕЛА

1. Курьшев Е.В. Исполнительская практика как форма профессиональной подготовки учителя музыки : учеб. пособ. для студ. / Е.В. Курьшев. — К. : КДПИ, 1989. — 76 с.
2. Михалюк А.М. Інтерпретаційні засади української фортепіанної школи / А.М. Михалюк // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : зб. наук. пр. — Переяслав-Хмельницький, 2013. — Вип. 28. — Т. I. — С. 200–204.
3. Михалюк А.М. Формування виконавської культури майбутніх учителів музики засобами українського фортепіанного мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання» / А.М. Михалюк ; НПУ ім. М.П. Драгоманова. — К., 2014. — 20 с.
4. Корыхалова Н.П. Интерпретация музыки: Теоретические проблемы музыкального исполнения и критический анализ их разработки в современной буржуазной эстетике / Н.П. Корыхалова. — Л. : Музыка, 1979. — 208 с.